

До цього числа долучуємо таблицю кроїв.

Похлопу салату зазначено гуртом.

Należyść porcelanową wliczono ryczałtem.

НОВА ХАТА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНОЇ КУЛЬТУРИ
ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ

РІК V.

ЛЬВІВ, ЧЕРВЕНЬ 1929.

Ч. 7.

ЗМІСТ: *Л. Верелубський:* Подільська кераміка: *А. Т. О.*: Письма слів про Жанну д'Арк: *Ст. Чижович:* Із поїздки на Україну: *Сигнат-Вирчинський:* Постаті Річчачок в останні часи республіки: *О. М.*: Жіночі конгреси: Жіночі фахові школи: *Г. М.-П.*: Кооперативна Україна: як впровадити мистецтво у Львові: Річні вісті: Спорт плавання: Нові книжки: Мода: Ручні роботи: *Др. Софія Парфименко:* Річна жіночі: Приппев: Практичні поради: Жердан на плавання М. Преміної: *Н. Гурін (Миколайовський):* Діточі літа Тьомі: **Ілюстрації:** Подільська кераміка: Подільські чашки: Валентина С. Пузенко: Жання д'Арк: Перша жіноча фахова школа у Львові: Постави по плаваннях.

ПОДІЛЬСЬКА КЕРАМІКА

Крім тиснення знайомих орнамент широке примінення і своєрідний розмаїток в кераміці. Гончарство загально поширене по цілій Україні, а на Поділлі, що так багате

центрів, відрізняючись одні від других найбільше улюбленими формами і головню своєю орнаментациєю, обслуговують більші райони. Населення цінить не тільки її ко-

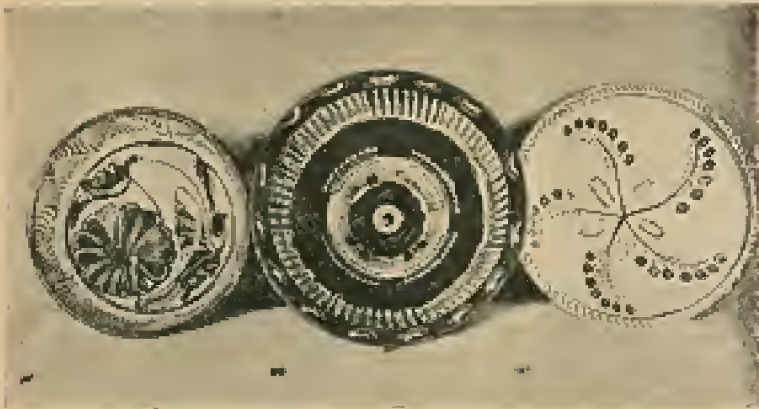
Зразки подільської кераміки: збани, плечики і „близнята“ (Музей Н. Т. III.)

на різноманітні, високої якості, тини, воно розкинулося по всіх усядах. Але є ряд більших центрів, де воно являється головним заняттям населення: виробів тих

красність, але й мистецькі прикмети: кращі вироби вла-дуть звичайно на мисники для прикраси хати.

Під оглядом форми подільські гончарські вироби

дуже різноманітні. Дуже поширені „баньки“ — круглі посудя, трошки видовжені в горі, з вузьким горлом і вушком; вони бувають різних розмірів і служать голівно для перемішування води. Глечики — рід збанки з широким отвором і вушком, бувають також різної величини і прекрасної форми. Крім того дуже поширені ставдунцяки — збанки на мезоко, горшечки і миски різних форм і величини. Рідко зустрічаємо „бонівнята“ — невеличкі подібні горшечки, злучені єдиною ручкою.

Вироби подільської миски (Музей Н. Т. III.)

Під виглядом крески і орнаменту можна подільську кераміку поділити на три групи: північну, східну і західну. В північній частині гончарство менше розвинуте і біліше орнаментом. Тут часто можна зустріти вироби темно-сірої, майже чорної крески. Цей крески набирають вони після особливого способу паліювання в гончарських печі, де вони придимлюються. Ці вироби гладкі, без орнаменту, коли не брати під увагу полосу сталевої відтіні, які повстають через паліювання гладким камінчиком. Виробом такого типу посудини можуть служити вироби, які продукують в околиці м. Мезибога.

Для східної частини типічні вироби жовто-чорної крески, покриті безбарвною глянцюрою (полішкою), з різноманітним орнаментом, що складається з кругів і дрібних рослинних елементів. В тій групі вирізняються вироби білого гончарського цятру східного Поділля — с. Бутівки, бувшого тайменського повіта. Тут орнамент блискуче розвинувся, він дуже декоративний і виразний: дрібні цятні елементи уступають місця великим цяттам у формі зірки, що займають ціле дно миски або укладаються половою на поверхні горшків. Червуваль тут з вишгороданими срібляни.

Але найбільшим багатством і різноманітністю відзна-

чається кераміка західної частини Поділля. І тут зустрічаємо жовто-чорної виробів, але для білих центрів — м. Бар. Смотрича і Браїлова — типічними виявляються миски і баньки покриті білою полішкою. Вони прикрашені світлим декоративним і графічно чітким рослинним орнаментом, якого цятніті ілями обведені контуром, деколи призмаленим. На мисках найчастіше ціле дно виводило великим збіжним цяттом або гілкою у пазолі, деколи можна зустріти образці північ. Береги мисок і горішня частина баньок прикрашені яскравими широкими мазками червоної, зеленої і жовтої крески. Ці вироби, що давніше були дуже поширені поза межами своїх округів, на жаль, в останніх часах зачинають затримуєтись давніми звичаїми і нещільно рисують: його лінії стають дрібніші і тонші, менш уваги зосереджено не на загальній рисунку, а на деталях.

Цілоком окреме місце займає кераміка, яку виробляють в м. Зітмарові. Казанецького повіта і в його околицях, бо вона є явищем винятковим і дуже ашарової віді, ні на Україні, ні серед білих єврей. Вона дуже тонка і легка, природної жовто-рожевої крески і не покрита полішкою. Її форми позначено чіткі і різноманітні. По орнаментові буває двоякого роду: на жовто-рожевому тлі верхньої половини посудини виведені кругами коричневою глянцюю ряди дрібного геометричного орнаменту, а над ними дрібні позяті знірає: в нижній, білій частині позяті знірає і людей. І формою і орнаментом вироби ці пригадують старосередні днішні посудя. Деколи на перебір традиції, розкладається великий цятнітий орнамент фаластими лініями свобідно по цілому полі посудя, як це можна помітити на старокритеській кераміці. Кращими образками того типу виробів є праці родини Вацуц з с. Адамівки, передмістя Зітмарова, що пархонує кілька поколінь гончарів.

Зітмарівська кераміка, не маючи природних коренів для своєї повстання і розвитку, виявляється майбутньою виразом захоплення старинністю: серед інших перетів, які примусом розносивали це захоплення між своїми кріпакками.

Пізнених глиняних забавок на Поділлі в наш час не багато. Стрічаємо несутарні фігури північ, собак, баранів, коней значально одностонно озарені, деколи з полішкою. Давніше ті вироби відзначалися білою різноманітністю форм і біловою парамією. На старих забавках цікаво помітити сніроби переміщення на фігури знірає елементів рослинних, в ролі цятного орнаменту.

Переклад з книжки А. Зарубинського „Вірніше мистецтво подільської кераміки“, Львів-град, 1928 р.

А. Т. О.

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ЖАННУ Д'АРК

Франція живе від мартя ц. р. під знаком споминів про життя, героїчні подвиги та смерть Жанни д'Арки. В містах Німеччини, Орлеані, Руені, відтворюють образи і події з перед п'ятьох літ. Авдєєве око старається провинути цілком п'яти століть, прочитати все, що було написано про цю ясну постать французької історії, та про цю дивну переломову час, коли стан хитався, феодальний лад, а з ним і ідеї церкви — час, що стояв на передодні створення національних держав.

Франція для французів, Англія для англійців — таке переконання зродилося і стало нуртувати народні маси. Виразом волі народу була Жанна д'Арка, вісімнадцятилітня дівчина, що не змігла піддатися, а при тому була гонимим кождом і політиком.

Коли горіли перетні пароди спокійно цятніють в старих спорохнятих формах життя, коли для них страшно кожна зміна, тоді в низах непомітно стають нуртувати нові течії, що в кінці вибухають мов вулкани на несподіваному місці. Воля народу — це злитий мент, що вказує новий шлях і тій неслухняній силі мусить все підчинитися. Воля або здоров'я і продуктивна, або хвороба, маліварна, стає малочартною і дрібничкою. Воля — це й глибоко скритий гнів народний в знон-рувом розвою і поступу, або занепаду і повільної смерті.

Як виглядала Жанна д'Арка? Чи волосся було в неї чорне, чи біле, які очі, ніс, уста, яка стать, висока — струнка і сильна мов зі сталі, чи мала дрібна, ніжна? Чи гарна вона була зовном?

Годі відповісти в повноту хочби на одне питання, хоч міста, містечка і села Франції засіяні її статуями, хоч по церквах висять її образи між святими. Так як

святних малював і її кожний вік по своїй влодобі. Вона стала вдячним сюжетом для мистців ізда молодости. Крмси. Ізда життя короткого, а безпечного гонимістю і трагізмом, ізда нещадності і сили своєї появи.

Вона служить сюжетом як молода сільська дівчина, що послухує призиву таємних, божих голосів, що ка-жуть їй зібрати військо і йти на війну Орлеану, увіль-нити Францію від англійського наїзду.

Або знову як струнний, у сталі закутий воїн, що поринув за собою маси, поринає незломною вірою, по-ривав сподівною веселістю і підвигу.

Цей воїн їде до Шмону де серед зібраного двори-ства цінає будучого короля Карла VII, закликає до бо-ротьби проти англійців, і з полем охотниками прямує під Орлеан. Тут стається чудо. Неприхильний французам вітер змінюється, їхні кораблі швидко пливають проти англійської флотилії, а військо із захопленням здобуває оборонні мурі. А далі таємні голоси радять Жанні, що Франція мусить мати під цю пору прихисального короля. Вона переводить це і дотеперішній дельфіні коронується в катедралі в Руен на Карла VII-мого.

Жанна уявляє, що поки англійці ще на французь-кій землі, досі її завдання нескінчене. Вона закликає до дальшої боротьби і походу на Париз, — але — дістається в полон. Церковний суд засуджує її на вресі на смерть на костирі, а світська влада виконує цей присуд 3. мая 1431 р. в Руен.

І так гине Жанна д'Арк в конфлікті з церквою і феодалами, двома представниками тодішньої влади.

Але над її головою засяв ауреол святости, а її герої-ський дух не покинув французів, що пішли далі осво-боджувати вітчизну.

До атрибутів Жанни д'Арк долучився з малярстві і різьбі ауреол святости і костир. Її лице — крім покріпного підхнення, крім завзяття божого воїна, говорить до нас ще надлюдським болем, а рівночасно спокоєм.

Колн огонь став обхонлявати костир, а один з її при-хильників все ще тримав хрест перед її очима, остерігаю-ного — „Зійди з костира!“

Жанна д'Арк (Р. д'Ерпінар).

Жанна д'Арк уродилась в селянській сесії під Во-гезами в. І. 1412; март, цвітень і май 1429 се були часи, коли вона військо до побіди, а в році 1431, 3. мая агі-нула на костирі.

СТ. ЧИЖОВИЧ

ІЗ ПОЇЗДКИ НА УКРАЇНУ¹⁾

Нема для мене крапних хвилин над ті, коли я мовку пливувати якусь подорож. Найкраще у вечорі, як по-гасне світло й нічого не порушиться вже в хаті, я вибі-раюся думками в дорогу. Веідав тоді у поїзд, минаю рух-ливі станції, села й містечка, переїздяю границі та зближаюсь до ціли своєї подорожжі. Збираю в думках усе, що бачила, чи чула про неї в одну цілість, а в уяві по-встає образ країни, чи міста, яке щойно задумую оглядати.

Та коли по старому своєму звичаю я вибравсь в уяві в подорож на Україну — то не дуже далеко до-велось мені їхати. На пограниччю моя уява зупинилась — перед нею виріс мур, з поза якого не видно було нічого. Довгозні картини з України змичали революційні події — й не остало нічого, щоб дало моїй уяві підставу втворити образ країни, яку так дуже хотіла побачити.

Думаю, що не тільки у мене така вбога уява у від-ношенні до Великої України, але вона мабуть у біль-шості моїх ровесників, що їм доля казала вирости в часі війни. Тому я рішала не обмежуватись лише до подання звіту зі свята відарити Центрального Коопе-ративного Музею в Київі (на яке ми були запрошені).

¹⁾ Доклад читаний для 26 мая для членів кооп. Укра-їнське Народне Мистецтво і „Труд“ у Львові.

але хочу поділитись з членами нашої установи усім, що цікавого бачила й чула на Україні.

* * *

Було вже полудне, як ми минали граничні стовпи та наближались до Шенетівки. На нейтральній полосі, що простягається між Здобушомом а Шенетівкою, життя майже замерло. Денеде ще стрічаємо вбогі хатки, що просто губляться у безлюдних просторах. Дивно пригнобляє вражіння викликає ця мертвечина, що розділює одну землю на дві часті. Ще пару хвилин і поїзд зупиниться. Ми в Шенетівці. Маленька станція аж роїться від людей. Дивуємось, чому такий рух. Та це нам на зустріч виїхала громада кооператорів шенетівської округи разом з кооператором Г., делегатом від харківських кооператив, який від давня вже знайомий з деякими членами нашої делегації.

Кооп. Г. знайомить нас зі своїми товаришами і ми намагаємо з ними оживлену розмову. Зразу помічу-ється безпосередність і щирість в розмові, така характе-ристична для українців по той бік Збруча.

По кімнаті задунав трічі дзвінок — виходить поїзд до Києва.

Веідаємо до вагону.

На перший погляд видають в очі просторі кори-дори й переділки прекрасно збудовані. Мягкі сидження широкорельсового поїзду прикриті якими покриттями, що покривають тілістичність і практичність надають переділові вигляду чистоти й привітності. Ми обступили

ПОСТАТІ РИМЛЯНОК В ОСТАННІ ЧАСИ РЕСПУБЛИКИ

(Clagnant: A travers le monde romain, Paris 1912. Перекладено (Кириличеський)

3

За прогулянками по узбережжю, під зоряним небом відбувалося плавання в освітлених човнах, поїхали співачки і музиканти. Клодія була душею всього товариства, що пам'яталося до нових розваг і пірвало зі стародавніми звичаями й стародавньою сучасністю, щоб кинути несподівано до таких, які треба не визнавати, були близькі до божества.

Школом нинішню була її невістка, дочка одного Тускуланця, Фульвія, дружина Антонія. Вона мала лише востать жінки: її відча, жадна панувати, суцільна, непоборима, без милосердя, змекла приневолює думати, що природа, творючи її жінкою, помилилася в виборі полу. Далека від того, щоб зацікавитися витонченими розвагами, що тоді входили в моду, вона підзначалася побіглими й обернутими в порони стародавними римськими чеснотами: сміливістю, енергією, та впертістю. Смутний був початок її життя. Уперш вона одружилася з Клодієм, Плем його вбивства, тіло перевезено до Риму й виставлено в дворі дома, Фульвія тепер показала, на що вона здібна. Всім неухажливим і жалючим криком показувала проколоті груди й пробувала підбурити юрбу проти вбивців. Але подовго сиділа вдурі одружилася з К. Скрибонієм Куріоном, що його через короткий час вбили в Африці. Вдурі будучи одужав, проживав в тім п'ять років, перш записався несподіваною прихильністю до Антонія й з ним одружилася. Вона зрідка для нього про найвищі станова й хотіла була для нього на всякий злочин. Коли на нього сильно нападав Ціцерон і зробив звинувачення, щоб його оголосити пороком республіки, вона не вагалася стати на його сторону та прихильницю і тримаючи на руках сина цілу ніч

бігати й бігати сенаторів, а на другий день в жалючим одягом у вхід сенату йшли до них сенаторів і докучали їм своїм стогоном та благанням. Ціцерону треба було витрати всієї енергії, щоб зупинити її заходи. Вона йому цього не забула, Коан принесено їй голову оратора, якого вбили посланки Антонія, вона не могла здержатися від приємності калоти шпилькою його ланк. І не один цей призок її жорстокості знав: нам історія, Палка ця жінка, несподівано якої розвинулася громадянські війни, до того була засліплена, що не знала ніякого милосердя. Чоловік чи жінка, ніхто із її ворогів не знаходив в неї поблажливості.

Одного разу постановили тріумфіри, щоб сто сорок найбагатіших матрон Риму віддали своє майно на конти, що їх вимагала війна: велику кару призначено тим, що заховали майно й нагороду висланим. Щоб скасувати або зм'якшити цю сувору постанову, матрони звернулися з проханням до родичок тріумфірів виступити за них. Сестра Октавія й мати Антонія згодилися, а Фульвія зачинила двері перед прохачками й відмовилася їм допомогти.

Другого разу їй захотілося набути дім одного з її сусідів Руфа й вона запропонувала йому продати їй дім. Він спочатку відмовився, що було великою необережністю в такі часи, та при тій мавчин діло з такою жінкою. Незабаром вона дала йому це віддати. Він хотів поправити свою помилку й рішив не продати його, а віддати їй даремно. Але узяв було за ціною, Фульвія принесла Антонія покарати на смерть Руфа, а голову його казала прибити на воротах дому.

За цю відданість, доведеною до крайності, відда-

що розмовлялось на нашому шляху. Десь до Коватина, приблизно, характер краєвиду зовсім подібний до того, що простигається по цій біл: Здобунова.

Міцязмо ібогі оселі — не то село, не то самотній осад. Маленькі хатки, вкриті солом'яною стріхою, по більшій частині без огорожі. Та оселі тих на загал мало. По білшості це просторі лани піл, покриті зеленню. Ми дельто око сьмає, віде не видно ні сір, ні лісів — та й дерев дуже мало.

Широкорельсовий побід їде рішма, сповішно, адається пливом пароплавам серед моря неспяної землі.

* * *

Був вечір, як ми добивали до Київ, Тисячі екіпа, що замирили у вікнах вагону, увечері нас в тому, що Київ вже близько.

На станції знов нас очікували. Сам старший Микола Васильович Левицький — загально відомий як "артистичний батько", в товаристві кількох кооператорів, виїхав на зустріч. По короткому, щирому привітанні, що зродило у нас почуття, наші ми приїхали у круг рідні, яка довго вже нас довждив, — ми поїхали правдою в готель "Континенталь", де було заплановано для нас приміщення.

Кілька годин пізніше, стріснувшись знову з артистичним батьком за вечером. При тій нагоді я мала дещо ближче з ним зацікавитися. Він щиро радів з того, що й у нас жінки працюють в кооперації, а то у него було враження, що на тому полі наша жінка не є ще активною.

Перший день у Києві.

З вечора намічено програму нашого першого дня у Києві. В ранці мали ми оглянути місто так в загальному, а то Сільсько-господарський Музей, а також Музей Шейнмана, а і Кооперативну Академію. Після обіду відкрити Центрального Кооперативного Музею, а відтак відвідати Дому українських учених. Дозвольте мені кількома словами зупинитися над тою програмою. Я не буду заїматися Вас описом Києва, що в сьогоднішню днину робить враження паварового замку, ані не буду зупинятися над красою Дніпра, що широким блакитним дентом геться у стій золотоберхої Чабри — бо щоб я й не забувала сказати, то все булоби мало, в порівнянні до величчя враження, яке заволоділо мною на вид цих країв. Останніми розами доводилось мені оглядати великі столичні міст — таких як Нью-Йорк, Париж, Берлін, Прага, Варшава, але сміло можу сказати, що краєвиду від Києва таки ще не бачила.

Найважливіше у цьому просторі култиці, прекрасні садки, стилеві будівлі — а передовсім собори. Розглянувшись трохи по Києві ми заїхали в Сільсько-госп. Музей, що міститься в палаті давньої царської резиденції (Марії Фьодоровни).

Музей цей, як уже назва казав, обіймає усе, що анізане зі сільським господарством. Та його цінність не лише в тому, що він є показником усіх замислених плодів України та частинної їх вперібки, а в тому, що він приносить своїх лібераторів та дослідних станцій — показує, як через меліоризацію та уміле культивування на-

чився й Антоній тим, що вилучив її для царя Клеопатри. З того виникли для Фульвії й Рим нові поцієсти. Ікізавоні вирвати його з Єгипту від своєї суперниці, вона пробувала підняти Італію проти Октавія. Для цієї нічого не значило запанити громадянську війну, щоб тільки привернути до себе Антонія й відетитися на своїй суперниці. Але це останим її бажанням не довго тривало. Обтяжена в Перузії, вона принежована була вдатися. Звідси виїхала до Греції, де в Атемах стрінув її Антоній, вертаючи з Єгипту до Риму. Побачення було дуже холодне. Стративши надію привернути назад Антонія до себе, захворіла, не хотіла лікуватися й померла над міру жорстоко в вештості для себе, як була в шесті жорстоко для других.

Ці ринкомантні жінки дають вам чудовий зразок блискучих влад і надзвичайних пренактивних рад. Хотілосьби вірити, що сучасні історики не перебільшували, тому що в таку бурливу добу, яком був кінець римської республіки, коли так були політична та приватна нечистість, важко було додержувати працї, та не легко було мабуть її дослідити. У всім, що нам передають історики, є театральна рина, яка в нас викликає підозріння.

Вільше довіри заслуговує оповідання, де є багато подробиць майже найвищих, яке нам дає один нарис. Це є надгробок похвальна промова в честь одної матрони, яку виголобили її може сам чоловік її, але безперечно її постарілися вирити її на надгробникові. Надгробник найдемо в річці Чені по частинкам, останим частинку розкопано перед 20 роками, однак бракує ще одної частини. Надгробник стоїть, любий, на вія Португенсіє в 4 кілометрах од Риму. Ніщо дужче цього тексту не може нас познайомити з небезпеками й тиготами, під які могла підпасти жінка в бурливі часи тріумвірату. Починається нарис так:

„Дитинство твоє ти провела в домі твоїх родичів

*Волентина Сердюкова,
артистка балету столичної опери в Харкові*

на собі. Переймаючи їх чесноту, віддали од них людей, задики старшим твоєї матери, ти бачила лише одне добро. Перед нашім шлюбом, день якого вже було визначено, ти несподівано стратила своїх родичів, яких замордовано в їх власній хаті. Задики передусім тобі. — бо я був тоді в Македонії, а чоловік твоєї сестри К. Клаудій в Африці. — смерть родичів не осталися во по-

сіння можна дійти до певнячених вислідів. Я не буду здержуватися над поодинокими відділами цього цінного й дуже уміло зорганізованого Музею, бо вони цікаві більше для фахівців агрономів — а зупинюся лише на відділі кустарно-промисловім, який цілком в стадії творення, але для нас найбільше цікавий.

Відділ цей багатий у дуже цінну збірку старих глиняних виробів на Україні, таких як миски, горинки, глечики і т. н. Збірка ця по інформаціям працівника представляє три покоління українських гончарів. Ціла одна кімната обіймана прекрасними мисками, Вона являється одною з найцінніших колекцій народнього мистецтва. Моє трохи здивувала така збірка в Сільсько-господарському Музею — я раніше бачила її у етнографічному музею — але на мій запит, яка практична ціль цієї збірки, я дістала таку відповідь: „У нас закладають нові порцелянові й фаянсові заводи й ми хочемо примістити народній орнамент до порцелянових виробів. Їхши уявляємо цю збірку, то типічні орнаменти будуть виставлені на конкурс, а признані художниками узори будуть використані у новому промислі“. Це важкої ваги завдання і звиниць потребу такої збірки.

Крім керамічної збірки, цей відділ має ще досить цінну збірку народніх вишивок, гачків, мережок Великої України та й не менше цінну збірку суцільських різьблених узорів, зібраних земським урядом в 1915 р. ще в підчас побуту російської армії в Галичині.

До найцікавіших епізодів з нашої поїздки по Україні належать будуть безперечно відвідини музею Тараса

Шевченка, Маленький домік — де жив кавальєр Шевченко у Києві, відреставровано й перетворено тепер у музей, збираючи у ньому усі матеріали, (будьто оригінали, будьто копії), звязані з життям нашого поета. Ціле життя Тараса Шевченка представлено в образах, світлинах, лінійках чи документах, що розміщуються в кімнатах маленьких кімнатах, а котрих кожну призначено окремою станвою життя поета, починаючи від дитинства, а кінчаючи моголою в Каневі.

На поверсі, чи раніше на стринку в цьому будинку знаходиться маленький кімнатка, де саме доводилось жити Шевченкові. Урештеші кімнатки складаються з малої софи, двох крісел, столика, малої бібліотечки, де зібрано усі книжки, що їх Тарас читав або міг читати, даліше в майстерського столика та скринки з фарбами, кистями, крейдою та пошкв, що є вірною копією оригіналів, які переходились в одному з Музейів на Україні. Довізка прикрита гарним килимом — бракує ще лише ліжка, яке також має бути пострівне.

Обстановка цієї кімнати, виготовлена на основі описів в Шевченкових творах і листях та відтворена в душі доби Шевченка, ілюструє добре атмосферу, в якій поетові приходилось жити й працювати підчас його побуту в Києві. Оригінальна обстановка не переходилась до нинішнього дня.

Ми покидали музей Шевченка з глибоким душевним задоволенням та прекрасним признанням для тих, що вложили свій труд і уміння для його пострівня.

(Далі буде).

кармию. Ти впорасяся з тим святоточним обов'язком, досліджуючи з великою енергією, переслідуючи й притягаючи до суду винних, що краще не зробили цього й мп. наволібі були тоді в дома. Заслугу цю ти поділила з твоєю шаворною сестрою.

В ті небезпечні часи, після позарання винних, ти мусіла покинути батьківську хату, де не почувала себе достатньо безпечною, та шукати притулку у моєї мамі, де ти очікувала мого повороту."

Після цього молоді дівчини мусіли захистити останню річ батька. Пробували намовити її, щоб вона згодилася на анулювання батьківського завідання.

"Підмовляли тебе й твою сестру не признати батьківського завідання, що визначало тебе й мене спадкоємцями майна, через те, що ніби то батько продав його матері. Таким чином ти й всім твоїм спадком підпадали під опіку аранжерів цієї інтриги, сестра булаби виключена од спадкоємства, бо вона вже вийшла із сім'ї через одруження з Клівієм.

Згодитися на це значилоби для нашої героїні забезпечити собі увесь спадок і виключити всіх тих, які до нього мали претензію. Така пропозиція могла спокусити не одну жінку, що позадливи до грошей і яку легко обдурити. Вона передчула настання й дала рішучу відмову: мотиви викладено в домім юридичним обговорюванні, якому місце в нотаріальній акті, а не в підтриманій поромові. Ми опускаємо й приваємо лише кінець його.

"Твоя впертість поборолася їх домаганнями і вони мусіли відступитися. Таким чином ти привела до того, що взяла перх воля батька, інтереси сестри й довіри до мене, яке злучувало мене з тобою."

Наречений вернувся із Маведонії і відбулося весілля. Подружжя їхнє було незначайне в ті часи.

"Рідкі одруження такі як наше, що його кінчить смерть, а не перериває розвід. Воно трівало 41 рік і ні одна хмара не затмила його. Коби то богам завжди було, щоб моя смерть повклала була кінець нашому довгому шлюбу, бо справедливо, щоб я, старший літами, раптом від тебе подався з цього світу."

Потім перелічуються прикмети померлої, як хазяйки: "Чи агадувати мені твої хатні чесноти? твою повинність, твою поблажливність, дисканість твоєї вдачі, твою заповадливність до хатніх робіт, твою побожність без забобонів, твою красу без претензій, твою помірковану поведінку? Чи ж маю я говорити про твою прихильність до твоїх близьких, любов твою до твоєї рідні, твою повагу до моєї матері, яку ти поважала як свою рідну й забезпечила їй такий самий супокій? Чи агадувати мені нечисленні інші твої прикмети, які снідані матронам, що дбають за свою добру славу? Й агадаю лише властиві тобі, що ти їх викинула серед небезпек, од яких доля охороняє звичайно жінок."

Тут очікуємо оповідання про якусь драматичну подію, але пам'ятаймо, що римляни мали на увазі перш за все практичні цілі. Похвала, про яку буде мова, стане для нас більш зрозумілою, коли ми собі уявимо, що творилося тоді в Римі в сім'ях, що по теперішньому називаються буржуазними. Згадаймо Теренцію, дружину Ціцерона, що затримала для себе з посагу своєї доньки

60.000 сестерцій, а другим разом видурила у Ціцерона 20.000 сестерцій, порозумівшись з його виключенням Філотімом. Безперечно ті, що поводилися шкідливо злучують на те, щоб про це агадати. Останній автор продовжує даліше: "Згадавши нашим сніданім старанням, ми зберегли спадок, що ти його одержала по твоїх рідних. Передати цілком мені його, ти зовсім не старалася збільшити його. Ми поділили між собою завідані майном, я отримав за твоєю частиною, ти досидала частину твого чоловіка".

(Кінець буде).

ЖІНОЧІ КОНГРЕСИ

"Інтернаціональну Лігу Мира і Свободи" основожно безпосередньо по закінченні світової війни.

Ще підчас війни, в 1915 р. зібравшись жінки з різних ворогуючих тоді держав, на тайному зїзді в австрійській Швайцарії і дали почин до основи інтернаціональної нацифієтичної жіночої організації, ініціаторки ліги, адебільшого члени "Союзу Суффражу" вже тоді, в найбільшій розгар війни, почали пропаганду за миром, а зараз по закінченню мирового договору, легалізували цю интернаціональну позитивну організацію, як "Інтернаціональну Лігу Мира і Свободи".

За ширення нацифієтичних ідей в часі війни, основиці "Ліги Мира і Свободи" визнавали багато переслідували з боку державних влад.

Тепер вони торді з того, що вже тоді протоколували ті клачі, до яких "Ліга Народів" та рідні державні насти дійшли аж тепер по десяти роках.

Головою "Інтерн. Ліги" в американка Джен Адамс, яка гарячо заступалася за політичних в'язнів в часі війни. Багато зробила вона для американської іміграції, даючи почин до будови домів для імігрантів і інших установ суспільної опіки.

Українські емігрантки з Великої України і Галичини, що жили у Відні, оснували українську секцію і підчас великого конгресу у Відні 1921 р. приступили в члени интернаціонального об'єднання.

З того часу українські жінки брали участь майже у всіх конгресах та нарадах "Ліги Мира і Свободи".

Женева, Відень, Зальцбург, Дрезден, Гага, Фрайбург, Подєбради, Шербург, Париж, Вашингтон, Лисбург — це міста, в яких українські представниці на конгресах, засіданнях ексекутив і мітінгах — інформували чужинок про Україну і її визвольні змагання.

Представницями на тих интернаціональних жіночих зїздах були такі відомі у нас жінки з Великої України, як проф. Софія Русова, письменниця О. Коннор-Віліпська, член Центральної Ради Зинаїда Мірна, Ганна Чикаленко, перша українська сенаторка до польського союму Олена Левчанівська. Деякий час мали популярність в интернаціональних кругах Ліги Др. Надія Суровцова та Оксана Храпко-Драгоманова.

З Галичанок перша зацікавилася в Женеві справами Ліги Маринка Донцова, але вже, підчас конгресу у Відні 1921 р. були між делегатками Софія Дністрянська, Олена Левчанівська, М. Донцова, М. Рудницька, Г. Баранова, О. Залізнякова.

**НАЙНОВІШІ
ВОВНЯНІ Й ШОВКОВІ МАТЕРІЇ**
на плащі й сукні

На складі сукна на мужеські одяги

порукає ефіра

СТАХЕВИЧ І АБРИСОВСЬКИЙ

Львів, Ринок 32.

Ті самі члени Ліги брали відтак участь в різних зібраннях „Ліги“ в Європі та Америці.

Коли українська еміграція покинула Відень, припинилася там праця української секції силою цього факту. Однак українські емігрантки, що жили в столицях Німеччини, Франції, Чехії, Австрії та далі об'єдналися справами Ліги. А центр укр. секції перенісся до Львова, де В. Баранова zorganizувала була окрему „жіночку групу“, ще за існування української секції у Відні.

Хоч умови існування для Української Секції у Львові дуже важкі і хоч на останній конгрес Ліги, що відбувся в Ірландії не довелося поїхати українським делегатам задля відмови паспорту, шлюбний і особистий контакт між Українською Секцією а центральною Інтернаціональною Лігою не усталив весь час. Літом минулого року була у Львові голова шведської секції Матильда Відерстрем з Стокгольму та Анна Нілсен з Мальме, а в березні ц. р. французівка Е. Дренс, що з поручення централі Ліги їздила до Китаю, на Балкан, в Литву, Польщу для обсервації воєнних відносин.

В Конференції для Сходу Європи, що відбулася в березні ц. р. у Відні заступали українську Секцію Софія Дністриська і Олена Левицька, що живуть у Відні та поетеса Мілена Рудницька, що була запрошена представкою Ліги в Женеві з рефератом про політичне положення на Сході Європи.

В засіданню Виконавчого Комітету в Женеві в квітні ц. р. заступала укр. Секцію Ганна Чикаленко. Конференція цю і перала Виконут. Комітету були підготовкою до великого конгресу, що відбудеться в Празі в серпні ц. р. під кличем „Світ без війни“.

Треба надіятися, що Укр. Секція, що вислала неограничених до більш віддалених країн, подбає о чисельну делегацію до сусідньої Чехії. Кожна Секція має право вислати на конгрес по 20 делегаток з правом участі в голосуванні. З огляду на голосування та на те, що різноманітно ведуться наради в кількох комісіях, багатим є більше число відпоручниць.

Про „Лігу Мира і Свободи“ писалося розмірно багато на сторінках нашої щоденної преси, дещо більше як про другі міжнародні жіночі організації, в яких українки брали участь.

Останніми місяцями була в „Лізі“ стаття голови Секції В. Баранової про діяльність української Секції та дуже інтересний фельєтон М. Рудницької про Конференцію для Сходу Європи.

О. З.

ЖІНОЧІ ФАХОВІ ШКОЛИ

ПЕРША УКР. ЖІНОЧА ФАХОВА ШКОЛА СЕРЕДНЬОГО ТИПУ

Приватна фахова жіноча школа СС. Василішок у Львові, що міститься приват. Даугони ч. 17, остаточно рішенням з дня 21 січня 1929 ч. 111.6069/28 одержала дефінітивну концесію і в цей спосіб її існування під зглядом правним вістало вповні забезпечено.

Під зглядом правним опирається вона на рішення Міністерства Освіти з дня 14 червня 1928 ч. 3.5105/28 і концесії з дня 21 січня 1929 ч. 111.6069/28, остає під безпосереднім надзором Кураторії Львівського Округа шкільного, а почетний протекторат над нею обіймає В. П. М. Коцюба емер. візитатор шкіл і зв'язний діяч на полі організації фахового і різноманітного шкільництва.

Свідчення з укінченої науки в цій школі мають ту саму вагу, що свідчення рівнорядних шкіл державних,

так, що під зглядом правним і формальним приватна фахова жіноча школа СС. Василішок у Львові, стоїть на рівні з державними школами того самого типу.

Завданням школи є теоретичне і практичне приготування дівчат до самостійної праці, та до праці в промислових і торговельних установах.

До школи приймається дівчата у віці від 14 літ з свідченням укінчених 3-х клас середньої загально-образувальної школи (гімназії) або 7 класе всеобщої школи.

Наука триватиме три роки. Учительські сили з університетською освітою і відповідними фаховими іспитами. Рівень теоретичної науки в цій школі відповідно більше менше 4, 5 і 6 класам неогуманістичної або ма-

Перша жіноча фахова школа середнього типу СС. Василішок у Львові

тематично-природничої загально-образувальної школи (гімназії) або 4, 5 і 6 класам ліцеальним.

Наука теоретична обіймає релігію, мову українсько-польську науку про громадянство, історію, географію господарську, промислову рахунковість, естетико-мистецтво, основи декорації, геометричний рисунок, хемію, товарознавство і кухварство, гігієну — чужі мови: німецьку і французьку, рисунки, руханку і спів. — есентуально вже від 1-го жересня 1929 stenografію і науку писання на машині.

Практичні предмети навчання як жіноче краєцтво, крої і шиття білиз. будуть в потрібї поширені на інші практичні науки, як моднарство, торговельні науки, науку про домашнє господарство, огородництво і т. д.

Ціллю навчання практичних наук є, щоб учениці скінчивши школу, мали свій хліб в руках.

Хто хоче дати своїй дитині не тільки теоретичне освітання але й підготовку до практичного життя, дати їй, як то кажуть, хліб в руки, нехай запише її до приватної фахової жіночої школи СС. Василішок у Львові.

При школі є також інститут, де дівчата можуть мати ціле удержання.

Відніці інформації подасть канцелярія фахової Жіночої Школи СС. Василішок у Львові, вул. Даугони ч. 17.

„УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“ У ЛЬВОВІ

ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВИ ЗА РІК 1928

I.

Кооперативна школа в діловому році 1928 два відділи, а то: видавництво журналу „Нова Хата“ та виробництво як і продажу виробів українського народного мистецтва. В обох напрямках поширено в тому році діяльність.

Журнал „Нова Хата“ має на задачу в першу чергу ширити і плекати замилування і любови народного мистецтва. З весною почав цей журнал виходити 5-тий рік. Здавав він собі тільки передплатники, що при особливому складанню передплати поширено в діловому році 1928 обсяг з 26 на 24 сторінки. Раз на чвертьріччя появлявся безплатний додаток — таблиця кроїв. При видавничстві поширено відділ *взорів до робіт і монограмів*. Рішення можна було набути крої до кожного моделю, поміщеного в журналі. Ідучи на зустріч великому запотребованню взорів готових вишиваних, рішено видати в 1929 р. раз на чвертьріччя таблицю взорів, як безплатний додаток до „Нової Хати“. Взори поміщувати в журналі, як і примінені в ручних роботах, крім зі збірок в музеях, а також використано етнографічні збірки, надіслані в подинних сторін краю.

II.

Другий відділ торговельно-промисловий, поширений рівнож. Обороти зросли в тому році в тричі.

По виставі в Єриві осінню 1927 р., де кооперативна мала змогу перший раз показати ширшому загалови свої вироби: вишивки, примінені до обстановки хати й одягу, діставала вона більше замовлень з краю і з закордоном. Представниця коопер. п. С. Чижович, збувала вишивки в Америці. В маю відбулася в Чикаго міжнародня вистава жіночих робіт, між іншими були й наші вироби, надіслані тамонньому жіночому комітетови, під проводом п. П. Баран. Наш член і прихильник п. Юрковський з Нью-Йорку, примістив деякі вироби кооперативи на виставках в кількох місцях міста Нью-Йорку. В Канаді поширює журнал і вишивані вироби наша прихильниця п. Савелія Степанівна, голова „Совоку Українок“.

В краю, користаючи з запросини комітету сільсько-господарської вистави в Копичинцях, кооперативна вислала свої вироби і одержала *дуже* вистави.

На жаль кооператива не все могла доставити замовлені речі в точному речинці. Роботи кооперативи виконували сільські дівчата дома, в вільних хвилях. Це має добрі сторони, бо трохи відуть в руки селянок і дають їм змогу мати додатковий зарібок, однак такі робітничі немають почуття цю, що значить речинця достави в торгівлі і це приносило чимало прикостей і клопоту Управі.

Некорисно на діяльності кооперативи відбулася дворянова зміна злочинців. Від осені 1928 р. примістився кооператива в льокалах кооп. „Труд“ Ринок 39, а льокалі приватизували.

Крім готових робіт вишиваних, мала кооператива на складі деревні і керамічні гондольські вироби та матеріали до ручних робіт.

Закінчена етнографічна збірка збірається в тому році через збірку в Тинчів п. Досиша і повіту Городок коло Львова.

III.

Членів кооперативи числила 143. На протязі року прибуло 5 нових членів, а 17 Упрата вичерпувала ізза відомовлення уділу.

Власне майно кооперативи виносило:
на уділах . . . 1,623 зод.
на резервовім фонді . . . 561 зод.
разом . . . 2,184 зод.

Розривок прибутків і витрат:

	Витрати	Прибутки
З року журналу		585,18
З року готових робіт		3,280,51
З року взорів, кроїв і моногр.		34,16
З року товарів		130,58
З року адміністрації	3,855,12	
З року довизимостей	28,95	
До року бізнесу: прибуток	136,56	
З року відсоток	9,50	
	4,020,43	4,030,43

Розривок бізнесу:

	Актив	Пасив
Каса	554,95	
П. К. О.	369,69	
Журнал	6,597,03	714,57
Готові роботи	4,074,42	184,25
Взори, крої, монограм	31,90	
Товар	673,71	47,02
Вірителі і довизимки	122,73	2,850,72
Перерізка	162,80	747,20
Довизимости	260,55	
Льоканії	110,—	
Кредит		2,466,57
Переходовий рахунок	753,25	2,033,06
Уділи		1,023,18
Запасний фонд		561,01
Прибуток		136,56
	14,313,14	14,313,14

Загальний оборот рахунків в р. 1928 виносил 137,000 зод.

Чистий прибуток за 1928 р. в сумі 136 з. 56 с. приділено рішенням Загальних Зборів до резервового фонду. На протязі року Упрата видала около 300 зод. дрібними латками на добродійні цілі.

Членський уділ виносить 10 зод., а виносить 1 зод.

Хоч кооператива розвивається чимраз гарніше, то все-таки вже в часі року передискутовано справи, які на будуче кооператива мусить вистити в життя для кориснішого організаційного і матеріального розвитку.

ОСИП СТЕФАНОВИЧ

РАНІШЕ

РОМАН ЗУБИК, Львів, вул. Галицька 16

П О Р У Ч А Є :

Останні новості в шовках
на весну.

Вовни на сукні, плащі жіночі
і мужеські одіння у великому виборі.

Першою важкою справою, це придбання більших власних фондів через приднання нових членів та підвищення висоти уділу. При 2.000 зол. власних фондів, годі кооперативі поширюватися і розвиватися даліше.

Друга, це організації робітень. Кооператива рішені організувати робітничі-швейні в кооперативі і для них мала би бути центральною для організації і збуту виробів.

Справа ці були також предметом нарад Загальних Зборів, і Збори одобрили план Управи.

IV

В склад Надзвірної Ради входять: ин. Ст. Монцібо-нич, Ст. Савицька, Ірина Лемкогубська, Аня Вергановська, Ірина Бонковська, Анна Палій і Даря Навроцька.

В склад Управи: Ірина Макух-Навничовська, инж. Ст. Чижович і Марія Громницька як члени, Марія Мельник і Софія Федак-Мельник як заступники.

В склад Редакційної колегії входять: М. Фуртан-Держачева і О. Залізнякова (літературна частина); С. Савицька, С. Чижович і О. Вальницька (роботи); І. Громницька і І. Бонковська (моді); Г. Шепарович (господарство).
I. M. II.

РІЖНІ ВІСТІ

Загальні Збори „Рідної Школи“. Дня 20. V. 1929 р. відбулися річні загальні збори „Рідної Школи“. На з'їзді було 204 делегатів з правом голосування. Жінок-делегаток було дуже мало, а голос забиравла тільки одна делегатка п. Мілена Рудницька.

Про перебіг нарад, про звіт і критику праці Головної Управи „Рідної Школи“ подає повідомлення щодення преса, тому я подам до відома критику й побажання делегатки Жіночого кружка Р. III, ім. Ганни Барвінок — п. Мілани Рудницької. При повній жінки безсідильці, не обійшлося без традиційного глузування, переказів і неперітичних опієчків. Але її критика була така річеза й доцільна, що по якомусь часі всі почали слідувати за нею з уважкою увагою.

Делегатка відмітила ту ясраву несправильність у нашому рідному шкільництві, де, мимомого, що є дуже багато жіночих шкіл — все таки панує перевага мужеських учительських сил. Для багатьох „Рідна Школа“ свого рода школою вираз, бо абсолюенти університету дістають місце в тих школах, приготозаються до іспиту, а після іспиту йдуть шукати певнішого хліба на державних посадах. На їх місце приходять новий кадр іспитовців і так рік-річно. Це сумне явище підкреснув і голова Управи — дир. Ляля Кокорудя. — Учителює в цих школах є дуже мало, хоча вони краще надаються до ведення жіночої молоді, що потребує не тільки навчання але й виховання.

Другим ненормальним явищем є те, що інспекторат над народними школами й закоронками є в руках чоловіків — хоча жінка далеко краще надшалабен на це становище, бо жінка вже з природи своєї має більше зрозуміння для потреб дітчої душі. Не бракує нам і жінок-педагогів дуже великого знання і практики у веденні шкіл.

З похиток організаційних відмітила делегатка те, що у нас твориться за мало народних шкіл при так великій кількості учительських семінарій, так, що абсолюенти семінарій є без праці. Вона подала також проєкт створити при „Рідній Школі“ комісію для пере-

строю шкільництва, що зокрема займалася цим питанням, комісію статистичну, що виготовлялаб статистичні матеріали шкіл, такі необхідні при кожній, не тільки теоретичній, але й практичній праці на полі шкільництва.

Крім цих доцільних побажань були ще побажання в справі розбудови фахового шкільництва, в справі ведення всіх шкіл в народному дусі, так щоб вони не були копією державних шкіл, удержуваних за народні гроші, але справді рідною школою (др. Коберецький) і побажання в справі видавництва дітчого журналу і книжок для молоді (проф. Крушельницький).

Головою „Рідної Школи“ є даліше др. І. Кокорудя, а до Управи зайняли з жінок Софія Олександрівна-Федорчикова і Ніна Селезінкова — в заступники Ірина Лемкогубська і Олександри Пачовська.

З жіночих шкіл у Львові. Учениці школи ім. Шевченка відотрали песку Марійки Підгірянки „У чужім пірсі“, а весь дохід призначили на фонд редакційних статей.

Учениці фахово промислової школи ім. Грінченка, пошанували пам'ять Шевченка свитом, на якому підіграли песку Ваврисевича „Слава Кобзареві“.

Учениці шкіл „Рідної Школи“ ім. Т. Шевченка влаштували дня 26. мая ц. р. „Свято Матері“ з дуже гарною програмою.

Ювилей Олени Пчілки. В червні ц. р. минає 80 літ від дня уродження Олени Пчілки, а 50 літ від видання і наукового опрацювання українських узорів. Перше видання вишло впряді 1876 р., але воно було дороге, так що загально відомим стало друге видання в 1879 р., що було поширене і в Галичині. Смітливну і довшу статтю про діяльність цієї визначної людини-письменниці, редакторки, етнографа і дослідника українського народного мистецтва і матері найбільшої нашої поетки Лесі Українки — подамо в липневому числі.

З музики. Дві молоді паністни Дарія Герасимович і Даря Гердинська виступили в популярному концерті, а мистецьким виконанням програми здобули собі велику симпатію численню зібраних гостей.

На будову пам'ятника бл. п. Марії Примівної директорки Українського Інституту для дівчат в Перемишлі, вплинуло до тепер через Адміністрацію „Нової Хати“ зл. 827.65.

Тимчасовий Комітет вирішив приступити вже до будови пам'ятника на могилі директорки в селі Долині коло Долини, де покійна померла, а в будинку Інституту умістити пропамятну таблицю. Відкрити пам'ятника малоб відбудується на Зеленому свиті, а пропамятної таблиці з початком шкільного року 1929/30.

Комітет пам'ятника і таблиці вноситимуть около 1.500 зол. Просимо всіх інституток, знайомих і приятелів покійної, які ще до тепер не прислали дятку на пам'ятник, а хотілиб причинитися до його будови, прислати жертви на адресу Адміністрації „Нової Хати“, Львів, Ринок ч. 39, I. поверх, з допискою „на пам'ятник“.

У прогульці українських письменників до Москви брала участь молода поетка Наталя Забіла.

Реферати: З ініціативи „Союзу Українок“ — реферат М. Струтинської п. п. „Роль матері в світлі фемінізму“.

З ініціативи кооп. Українське народне мистецтво — доклад инж. С. Чижович про вряження з побідки на Україну.

Просимо з ч. „Н. Х.“ не рекламувати, бо заняло старостево городьке. Замість третього випило 4 число з тим самим змістом — тільки без спеціалізованих статей, а на їх місце зайшла стаття п. К. Вобиневич „По чужині“.

Дружина великого турецького реформатора Кемала паші, відома письменниця Галіде Еліб, розвіталася з чоловіком жила від 1924 р. в Лондоні. Невдачно покликали її до Америки до держави Массачусетс до міста Williamstown на катедру політичних наук. Першою жінкою-професором на вищійшій школі не в американка, але турчанка.

Першою професоркою на приватному факультеті в у Франції п. Вероне. Її виклади мають великий успіх.

Жінка археолог G. Eaton Thompson, виїхала з двома товаришками до Африки на археологічні студії, щоб відкрити місце, де була долина Соломона.

СПОРТ ПЛАВАННЯ

Плавання — це культура тіла. В старинних часах розуміли це люди може краще як сьогодні, чого доказом відома грецька приповідка, вживана здебільша як обидлива догана: „Він не зміг ані плавати — ані читати“. Для старинних греків було плавання таке ж важке, як примітивна освіта.

Описи ця засада різної культури духа і тіла почала перемінятися, а в середніх віках набула навіть довгі часи, коли то купіль уважали великим гріхом.

Щопро від половини минулого століття датується поворот до колишнього розуміння ваги фізичного виховання і культури тіла — а з тим у парі і плавання, як одна з важких діянок спорту вертає до свого значіння. Правда плавання ще досі не стало на тій висоті, що було в старинній Греції, воно ще не в загально-народнім знанням. Зокрема у нас не учать ще плавання обов'язково у школах, як це перекладено в Америці, Англії, Німеччині та Австрії і все ще деякі панюї молоді потанас літом при купелі.

Сьогоднішня гігієна, медицина і культура тіла підносячи кляч „поверот до природи“ звертає головну увагу на могутній кляч: сонце, повітря, вода.

Хто плаває має усе разом і то одночасно: сонце доволі, повітря (що його полоса над водою в найчистіша) і купіль у зимній, свіжій воді. Серед такої

природної „обстановки“ виконує людина легку і симпатичну руханку: темпо плавання. Плавання називають також руханкою м'язів шкіри. Тиснення води впливає на обіг крові, шкіра нагрівається і стає м'яка та гарна. Вічно зтомлені стопи відпочивають при плаванні, бо тіло людини в рівномірному розділеній на цілу поверхню тіла. Плавання це найкраща віддихова вправа, легені мусять краще працювати як на суші, а глибокий віддих досягає аж до т. зв. „вершини“, де так часто ховаються позитивні чашотки. Спорт плавання в для всіх однаково здоровий для дітей, жінок і мужчин, з окрема для жінок в це після загального переконання нападоровішній спорт. Треба однак пам'ятати, що так, як в других ділянках спорту усього „за багато“ в шкодішке. Пересиджування годинами у воді, довге плавання вимагає відпочинку здоров'я і постійної вправи. Треба також пам'ятати про видиз плавання на думкани почування. Знання цього спорту має велику цінність себе, збільшає самодовіря, а передовсім має велике еміальне значіння у свідомості, що своєю відвагою, силою та знанням можна вратувати людське життя.

НОВІ КНИЖКИ

В німецькому видавництві Ernst Reinhardt-München вийшла недавно вже у другому виданні книжка „Führende Frauen Europas in 16 Selbstschilderungen, herausgegeben und eingeleitet von Elga Kern.

В не 16 займаючих автобіографій відомих жінок панюї доби: 1. Др. філ. Alice Salomon, управителька жіночої школи соціальної опіки в Берліні; 2. Др. філ. Rhoda Erdmann, професор фізіології на медичному факультеті в Берліні; 3. Margery Irene Corbett-Ashby, голова суфражу, Лондон (світання в Н. X. 1927/7-8); 4. Mari S. Allen, провідниця англійської жіночої поліції в Лондоні (світання в Н. X. 1926/XI); 5. Др. філ. Elise Richter, професор романістики на віденському університеті; 6. Др. прав Mariame Beth, адвокатка у Відні; 7. Др. філ. Maria Wasser, письменниця, Цюрих; 8. Др. Gertrud Johanna Woker, доцентка біології на університеті в Берліні; 9. Селма Ларерасф, шведська письменниця; 10. Др. філ. Kristina E. N. Bonnevie, професорка біології в Осло в Норвегії; 11. Henni Förschhammer з Копенгагн, віцепрезидентка жіночої ліги і делегатка в Союзі Народів; 12. Elisabeth Kuiper, композиторка і диригентка, Берлін; 13. Др. мед. Maria Anna van Herwerden, доцентка біології на університеті в Утрехті; 14. Др. мед. і філ. Gina Lombroso-Terraro, письменниця, Флоренція; 15. Anna de Noailles, письменниця, Париж; 16. Олександра Коллонтай, письменниця і посол Союзу в Республіці в Мекенку.

Зі змісту видно, що в книжці зібрано дуже інтересний матеріал, вона певно зацікавить наше жіноцтво.

ЖІНКИ!

МАТЕРІ!

ПОШИРЮЙТЕ РІДНИЙ ПРОМИСЛ!

жадайте у всіх своїх і чужих skleпах та кооперативах цукорків і помадок тільки з української фабрики

„ФОРТУНА НОВА“

Львів, вул. Кордецького ч. 23.

Склеп у Львові: вул. Руська ч. 3.

Телефон ч. 26-24.

Про моду

Сонце зачинає вже добре пригрівати, тому конче треба заладити собі легку сукню. Сего року дуже модні гарні, легкі матеріали. Взористі фуляри, Crepe de Chine, сирі шовки, шовкові полотенця, маркізети, етаміни, Crepe Georgette мнять своєю різноманітністю наші очі. Самі не знаємо, що вибрати, якщо маємо шити одну, а вже найбільше дві літні сукні.

На суконку чепурнішу, а рівночасно практичну дуже надається взориста Crepe de Chine. Вона гарно укладається у певного роду збони чи фальбали, а рівночасно дуже добре переться. Суконка з взористої Crepe de Chine, ушита після нашого 2 взору на 14-ій сторінці є дуже скромна, а рівночасно й чепурна. Можна її убрати на прохід і до театру і на всякі літні заботи. Якщо потрібна суконка до щоденного ходу, на закупна, до школи, чи бора дуже відповідний є взір 3 на 15-ій сторінці. Така суконка може бути шита не тільки зі сирого шовку, що хоч дуже практичний, є розмірно дорогий, але також з шовкового або шовкового полотенця. Такі дві сукні цілком вистарчають на ціле літо. Як кого стати, то нехай ушить собі сукню з гарної Georgette, або маркізети в цвіт, а закінченої довільно: випрямленою, узористим краєм. Сукню таку не прибирається вже нічим. Цей край прибирає довільно спідничку, а гарно уложенний при шві формує рід хустинки або жабот на спідничку. Під суконку з Georgette чи маркізети необхідна гарна комбінація з шовку, викінчена коронкою або мережкою.

До легкої суконки треба мати ясний капелюх, найрадіше з широкими краями, гладко прибраний стяжкою.

Рівночасно з гарними соняшними днями зближаються бурі і дощеві дні. Тому треба мати літний плащ. Найпрактичнішим літним плащем є ушитий з англійської матерії. Крій вільний — мужеський. Дуже модні є неперемакаючі плащі. Можуть вони бути з імпрегнованого шовку або прозорої гумової матерії. Ті останні є практичні тому, що можна їх зложити та сховати у малу, спеціально на се заладжену торбинку, яку нігді не носити, а на случай дощу кожної хвили можна плащ розложити і одорнитися перед зливом.

До англійського плаща убираємо фільтрований капелюх або спортову шапочку і спортові мотики на низеньких каблучках.

Сукня комбінована з каша краски beige в двох відтінках і каштанової. Спідничка збонна, хустинка в красках beige і каштановій.

ВСТУПАЙТЕ В ЧАЛЕНИ КООПЕРАТИВИ „УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“! — УДІЛ 10 ЗОЛ.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВНИ КРІЙ

7. - Суконка з білого полотна, прикрашена жовтою Стере де Шип-ою.

8. - Суконка для старшої дівчинки з білої Стере де Шип-ою. Жакет з білого трикоту, ламованій синім трикотом.

1. - Суконка для дівчинки з шовкового полотна, прикрашена темнішим полотном.

2 і 3. - Суконка і убринко з однакових матеріалів для сестрички і братчика. Блузочка з драпової лег-

кої фланелі, з шовковою з браззовою

4. - Суконка з Шовковою беже, ковнірською сочок з с

9 і 10. Суконка для старшої дівчинки і молодшої сестрички з білого полотна, прибрані зеленим Crepe de Chine-ю. 21

дівчинка і штани
o Velour-y.

re de Chine кра-
дь, манжети і па-
ксаміту.

5. - Суконка для дівчинки з чер-
ноного воалю в двох відтинках,
прибрана мережкою.

6. - Суконка з білого і фіякового
фуляру.

1. - Суконка з фантазійного фуаяру, прибрана конієм з білого лінон. Підсована спідничка довша з переду і заду.

2. - Суконка з візеристої Crepe de Chine, прибрана гладкою Crepe de Chine-ю.

3. - Сукня з візеристого шовкового полотна, прибрана гладким шовковим полотном у відповідній красці.

4. - Сукня з візеристої Crepe de Chine. Спідничка з баскіною, боками укладана у звонові фалди. Конірець подвійний з білого шовкового полотна.

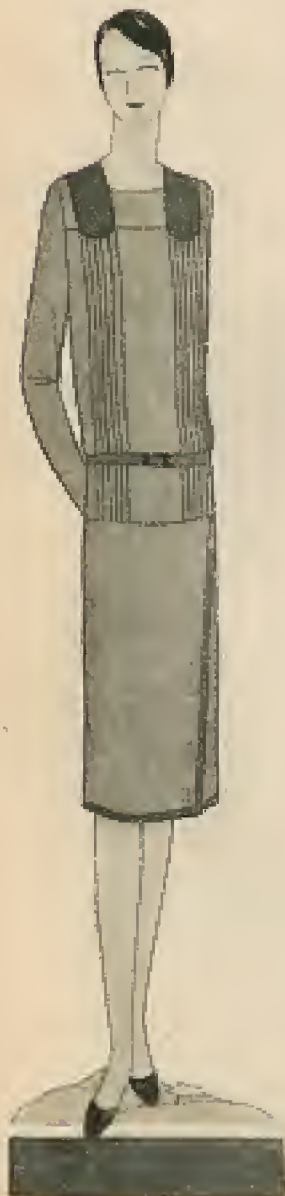

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВНІ КРІВ

1. - Сукня з легкої вовни
краски beige. При-
брання на раменах, па-
сок і димовання на спід-
ниці з темнішою вовни.
Станічок прибраний
стеблом.

5. - Сукня з ясно-году-
бого шовкового полот-
на, обшита на переді
і долиною підскованої
спіднички гранатовим
полотном. Ковнірець
з білого полотна.

СПОРТОВІ СУКОНКИ

2. - Комплект з білої і зеленої Crepe de Chine
оригінально прибраний аплікацією, до якої до-
дали крім зеленої ще чорної Crepe de Chine.

3. - Сукня з сирого шовку. Кишені і крапівка
з гранатового шовку.

4. - Сукня з цеглястої Crepe de Chine. Спід-
ничка зяюкова.

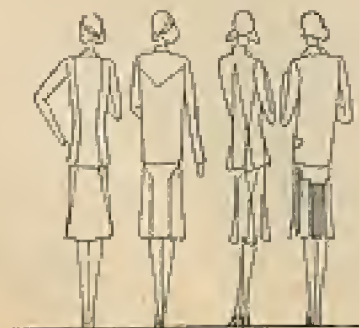

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЯ КРІВ

1. - Фантазійний костюм з вовни. Спідничка гранатова, укладана передом у фалди, блузка біла, прикрашена мережкою і гранатовою краваткою, жакет ясно-гранатовий майже синій.

2. - Костюм з легкої вовни, кольори пастельно-сині. На спідничці і жакеті наложені звороти частин. Жакет легко в'язаний. Блузка з яно-синьої Crepe de Satin шита на обі сторони матеріалу.

3. - Костюм з англійської матерії. Різний жакет зашнуровується з переду на пасочок. Блузка з шовкового полотна. Спідничка поширена двома наложеними фалдами.

4. - Костюм з легкої чорної вовни, ушитий до стану. Блузка з Crepe de Chine кольору сірки; краватка чорна.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВНЯ КРІЄ

1. Літня сукня з білої Crêpe de chine з вишивкою. Треба 4 m матерії, 0,45 m підшевки на 100 cm широкої. Величина I. Передню част (фіг. 26), а також плечі вишивається. На переді блузок треба також зробити короткий подвійний розпір на стяжку, довгу на 75 cm, а 3 cm широкую. Рамена приморщується і цюйно тоді пришивається плечі і рукави. Викрій шні шикінчується вузькою скісною ролькою. Рукави треба вперед ливити і зробити на долонні малі розпір. Відтак довільно приморщити і вишити в подвійний манжет, якого кінці можна звязувати. В'ящі у відповідній висоті пришивається до підшевки 4 вишиті воланти. Воланти приморщується відповідно до ширини суконки (фіг. 32) і старанно пришивається до підшевки. Відтак готову спідничку пришивається до блузки. Вільний пояс (фіг. 31) прикриває місце зішиття. Суконка може бути й без рукавів. Тоді треба рукави й викрій довкруги шні вишкити вузькою ролькою.

26. передня частина	30. спідничка
27. плечі	31. пояс
28. рукави	32. воланти — чотири рази
29. в'язання при рукавах	скроїти.

2. Літня суконка з воалю з хрестиковою вишивкою. Величина II. Треба матерії 3 m на 100 cm завширшки.

33. передня част	37. в'язання
34. плечі	38. кашени
35. копир	39. пояс
36. рукави	40. спідничка.

3. Суконка для смотрика з мережками й вишивками. Суконка складається з блузок і різної спіднички.

(Продовження на стор. 18)

1)

2)

1) Скатерть на стіл (1 м²) з білого лляного полотна, багато вишивана її мережка оригінальними зобразами з Полтавщини. Довкруги обрубець, виконаний вузькою мережкою. По рогах мережкові узори (вирізування), виконані бронзовою краскою. Поміж тими узорами хрестикова галузка бронзової краски з листочками, виконаними гладдю в синій красці у двох відтінках. Між листочками вирізаний хрестиком жовто-зеленої краски. Середина: довкруги між двома кузеними мережками є рідкий візерунок, виконаний в двох відтінках голубої краски. По рогах і на самій середній зоні вирізувані узори, а цілий останий мотив виконаний в цей спосіб, як наір довкруги, ц. в хрестиками і гладдю. — Модель з Великої України, виконаний „Союзом Кустарів“ на Полтавщині. Взір можна замовити в „Новій Хаті“.

2) Літня, опалена суколка, прикрашена полтавськими мережками й вишивками. Оригінал виконаний „Союзом Кустарів“ в Полтавщині. На придолі, в поясі і на рукавах поміж багатьма, піяними мережками міститься вишивка, виконана гладдю і обведена півхрестиками. Краска узору ясно помеласта, жовта, кремова і голуба. Обвідка синя. Взір вишивки можна замовити в „Новій Хаті“.

(Продовження із стор. 17).

Прикрашена вишивкою при шні, на долній спідничці і на рукавах. Блузка прикрашена теж мережками. Треба 2-10 м матерії широкі на 100 см, Пасочок широкий на 2 см, а довгий на 2 м.

- 41. передня частина
- 42. плечі
- 43. спідничка.

4. Суколка для дівчинки від 6-8 літ. Треба около 1-30 м матерії, широкі на 100 см. Може бути войдь, шовк до прання, а навіть ельєр де сільє. Передню частину і плечі (фіг. 44 і 45) треба залучити, а на лівому рамені зробити лямілку для затримок. Блузочка й спідничка суколки прикрашена вишиваними рожечками. Викрій при шні, приділ суколки і рукавці закінчити різнобарвною обвіткою. Пасочок широкий на 5 см, довгий на 1-80 м.

- 44. передня частина
- 45. рукави
- 46. плечі
- 47. спідничка

5. Убранко до забави для хлопчика від 2-4 літ. Шити треба з матеріалу до прання. Прикрашене обвіткою довкруги шні і рукавців і вишиваними кишенями. Штанці на гумці. Треба 1-25 м матерії на 80 см завширшки.

- 48. передня частина
- 49. плечі
- 50. пояс
- 51. рукави
- 52. задня частина штанців
- 53. обвіткою штанців
- 54. кишені
- 55. кишені.

РОБОТИ

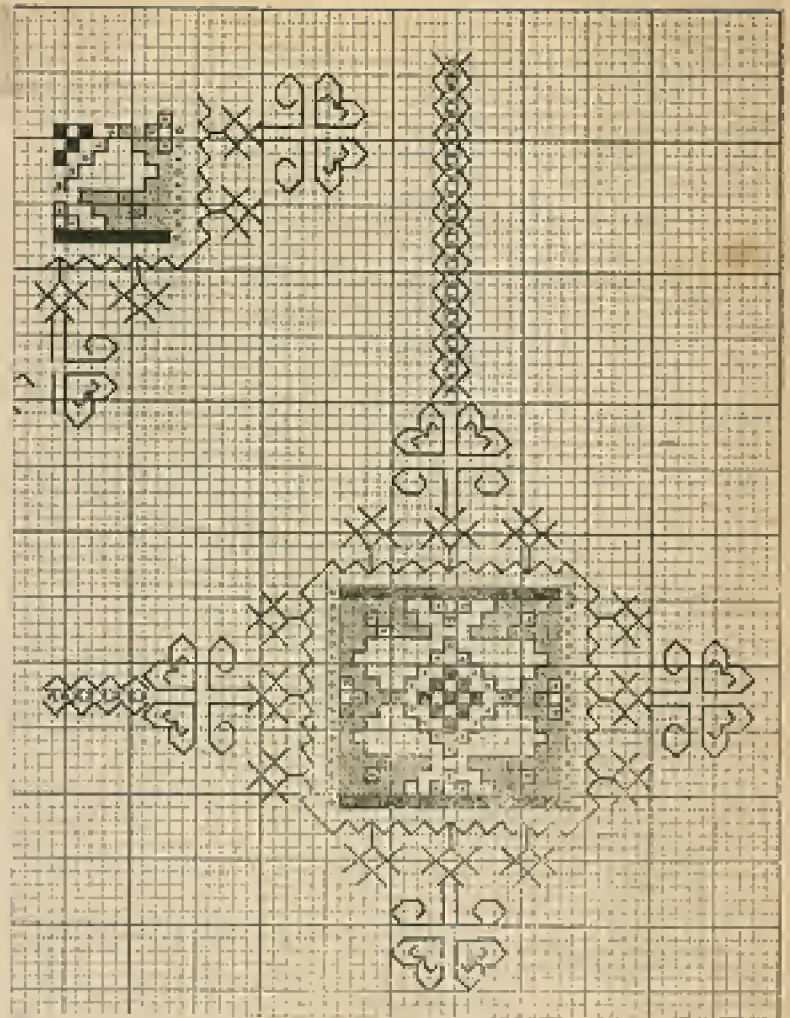
3)

3) Доріжка з білого лляного полотна з помпавською вишивкою. Мотив виконаний півхрестиками і гладдю в красках: темносиній, голубій, яскравожовтій і білій. Квадратні мотиви з'єднані вузенькою мережкою, обшитою півхрестиками.

До П. Т.

ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ „НОВОЇ ХАТИ“ I

Отрим повідомляємо, що з черговим числом „Нової Хати“ розсилатимемо II. Таблицю кольорових зразків як безплатний додаток до „Н. Х.“ Додаток одержат лише ті передплатники, що не з'являються з передплатою за I і II квартал 1929 р.

3 а)

3 а) Мотив доріжки. Краски: ■ темносиня, // голуба, ○○ яскравожовта, □ біла. (Тільки середина квадратного мотиву, зашита гладдю білими нитками).

ДО НАШИХ ЧИТАЧОК!

При замовлюванні країв просимо подавати число моделі і число сторінки, на якій цей мотив розміщений. Про умови посилки г.г. ознайомтеся стр. 3 в доданні.

4)

4) Львівська доріжка на білому лляному полотні, виконана доваруги обміткою в червоній красці. Взор виконаний півхрестиковим стібом в красках: червоній, чорній, жовтій, зеленій, синій. Прібру вишивки на полотні можна замовити в „Н. Х.“ в ціні 1.50 зол. (без пересилки).

Д-Р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

ГІЄНА ЖІНКИ

IV

Ліки для жіночих недуг є дуже численні. По правді кажучи, усі до тепер вигислені лісничі засоби є великою підставою лікування жіночих хворіб, а ліки тільки їм підмогають. Тому до самих ліків не можна мати за багато претензій. А що найважливіше: жінка не повинна сама вишукувати та узивати різних бабських ліків. Такими улюбленими ліками є спориш (збіжжова матка), рута, тух, ртуть та багато інших. Слід зазначити, що всі вони є отруями, а поодинокі та невідомі примішування їх вже перш стигнуло на жінку тяжко затроєння а то й смерті. Тому треба їх уникати. Це відноситься в першу чергу до середників, раканцихних викидів (коронення). Уживання їх є дуже розповсюджене, особливо по селах, а наслідки часто-густо стравні.

Подати якнебудь правила гігієнічні для життя молодого незначально тяжко. Бо під цим оглядом кожна людина становить для себе окремий світ, з його специфічним способом думання, чуття та діяння, а кожна система першою іншим речіш на події та обставини сфери сексуальності. Виступає згадати, що нині є ряд визначених сексуальогів-лікарів, та що ряд визначених умів лікарів починаючи Фрейдом а кінчаючи Фройдом (автором психоаналізу) та філософів як Монтегаша, Райнігер, Вандервельде та інші — трудяться та трудяться над висвітленням та розв'язкою жінкої сексуальної проблеми. В культурних краях світа існують інститути для розсліду цієї області душі та тіла людини, поради, ведені фахівцями-лікарями чи педагогами та величезна література. Не dico отже, що я не можу більше займатися цим питанням в рамках цієї статті. Зате можу дещо здержатися над двома чисто фізичними справами, що мають великий вплив на здоров'я, життя, думання та почування жінки: плідність та безплідність.

Вже нині а коротко згадала про средства, заможукоті вагітність та про їх вчення дізнання. Над цю справу вже застановлялося та й далі нею турбується людство. Обставини змінюються, наслідки густішають, щораз тяжче виховати більше дітей, а їм самим щораз трудніше вибороти собі життя-буття. Тому й визнається потреба обмежити кількість народів. Засоби охорони народів — з них найважливіша ще охорона чоловіка — тому то так часто жінки роблять собі викидні. Помилувши етичну і естетичну сторінку цієї справи, мушу зазначити також: по засобах хемічних (ліках) зайнятих внутрішньо може наступити викидень, — але аж як кінцевий обсяг загального затроєння. Тому вони дуже небезпечні.

До цієї रहे тільки жіноча операція: ухилення плоду з матки. Коли не діється, матиця представляє собою одну рану з отвертими судинами кров'яними. З цього ярозуміємо, що великі нечисті прилади, руки, вата, ліки вносять в цю рану небезпеку зараження.

Тому легкодушно поступають жінки, що дають собі щонебудь робити людям нефізиковим. Сам лікар при найбільшій обережності не раз не може ухиляти а нападів родних бактерій і не раз по випадковій жінка поранює, а то й мимо всіх засобів асептики операційної вступає зараження. Щож тоді й казати про стравні наслідки мамікуліції биб та циркуліції.

Сам викидень не є дрібничкою, як думає багато жінок. Є це операція і як кожна друга і вона походить за обсягом величезно різнио операційне — то є можливість

різних ускладнень та непередбачених компенсацій. Частіше виконуваний викидні ведуть нежитак до запалень та катарів матки, а далі неплідності. Вони також впливають некорисно на систему нервову жінки, вичерпують її та збачують її нормальне перетини чуття пологи. Якщо іншим чуттями жінка маєти здорові гарні діти, та виховуючи їх для свого внутрішнього вдоволення, а добра суспільності — ніж модна, вузькобедра красавиця з підмалюваними очима і устами, а переситом та пусткою в душі!

Великий вплив на нервову систему жінки, а також на привиди родів має життя полове. Будова жіночого тіла вже з природи призначила жінку на матір. Першою жінкою, що правду, родить і тоді справа її полового життя куди складніша ніж такої котра живе природним способом. Все таки цих останніх жінок мало, бо їм найбільших матеріальних відносинах роді виховати більшу кількість дітей. Середників, що запобігають вагітності, є багато, однак треба знати, що жадне з них не є абсолютно нешко, тому не можна мати жадно до того, хто порадить. Викидні (коронення) вже самі собою не природна річ, тому й дуже шкідливі. Та ще більше шкідливі, коли їх робить повитуха, чи яка инша не фіхова людина. Зараження матки, запалення її, викидні зараження крові — от чим покутує жінка свою легкодушність. Не одна переплатила не життям. Усікі ліки є отруями (ідами) і шойню по ціловитім затроєнню організму можуть викликати викидень. Перед ними остерігати.

Правильне, природне полове життя є людний пориш і потреби, дас їй вдоволення та насолоду. Зате великі збочення, забурення, недоволення чи пересити ускладнюють нерви, відбирають життєву радість, можуть вести до тяжких недуг нервової системи, як нервовий розстрій та різні умові хвороби.

Як вдоволення з життя полове, так і вдоволення з себе, своєї праці, спонення завдань, планів і мрій відноситься енту і здоров'я людини і робить її менше вразливою як на життєві невдачі так і на недуги.

НЕСТРУНКИ ЖІНКИ РАДІЙТЕ!

Мода є химерна: відвернулае вже від струнких жінок. Сензаційне то спостереження зробив голосинф фільмовий режисер Griffith, який головну ролу в своєму новому фільмі поручив гарній та молодій Molly O'Day, що важить 70 kg. Molly O'Day перед кількома роками звертала на себе увагу в Hollywood: пророкували їй фільмову карієру. Але несподівано білка Molly потовеліла і... не дістала ролі. Режисери згодилися знову прийняти артистку до ателіє під умовою, що стратить на вазі бодай 30 фунтів. Molly розпочала „віатоміуючу“ курацію, а тут несподівано одержала від Griffith'a депешу: „Пропу перервати курацію, поправитися і заваз приїздити“. Molly O'Day зголосилася негайно у Griffith'a, який їй заявив, що минула вже доба струнких фігур. Головні ролі будуть тепер обсяджені тільки заживими жінками.

Ріх заложення 1904.

I. ШРАЙБЕРЛьвів, Гетьманська 6
Тел. ч. 13-05.

поручає наймодніші французькі пояси на бедра, нагрудники, пояси на живіт, гумові панчохи, місячні опаски, прямодержанки, а теж різні бандажі у великому виборі по найдешевших цінах.

Я ГАРН СМІХАЙЛОВСЬКИЙ!

ДІТОЧІ ЛІТА ТЬОМИ

6) СЕМЕЙНА ХРОНІКА

— Потаній хлопчисько! — сказала, пертнючи з вулиці мати. Тьома спустив голову і почув себе справді потанім хлопчиськом. Але Николай Семенович був іншої думки.

— Защо ти його потані? — з недоуманням накинувши на нісиду. — Щож, по твоєму будуть хлопцями вули крутити, а він ручки повинен за те цілувати?

Генер прийняв чергу на Агніду Василівну обертатися. — Ну, так і беріть собі того робиняку, а мені він більше не сні — промовила і морщила сховані у комнати.

Тьома не вгадував оберткою батька і з полегшею відтхнув, коли Николай Семенович відійшов. На душі в нього було петарне: краще, колиб батько його скартав, а мати похвалила. Походивши з годнику, Тьома вибрився до матері і, як звычайно, коли вона на нього сердилася, промовив:

— Мамо, я більше не буду.

— Потаній хлопець! Ніс ти більше не будеш? Ти знаєш, чим ти провинився?

— Тим, що кинув камелем.

— Тим, що ти такйв простий, як і той різник, якого ти ударив. Ти знаєш, колиб не він, то бик розірвави був тебе на кусні?

— Знаю.

— Колиб ти потанав, а тебе за волюю витягнули з води, ти також кинувби камелем в того, хто тебе вратував?

— Ну... а чому він не взяв мене за руку?

— А чому ти без дозволу зайшов до нього на подіря? Чому ти сам ставиш себе в таке положення, що тебе можуть взяти за рухо? Чому ти без дозволу ходиш на різню? Чому ти злий? Чому ти ласи волю рукам, потаній хлопець? Різник простий, нечесаний, але добрий чоловік, а ти простий і злий... Іди! Не хочу такого сина!

Тьома приходив і знова відходив, поки накомонці усе само собою стало йому ясно: і його роль в тій історії і його нині і повсюди грубість різника і відновідповідність Тьоми на спричинену ним ситуацію.

— Ти завжди т я будеш винен, бо їм нічого не дано, а тобі дано — від тебе й домашній будуть.

Закінчившись усе вже вечером притчею о талантах і дивуючись на тему: кому много дали, від того й много задатимуть.

Тьома слухав уважно її із зацікавленням, зацікавив питанням, з яких було видно, що він свідомо переживав зміст сказаного.

Налва Агніда Василівна не могла відкритися, проби в таку підходячу хвилину не піднянути кілька зайвих питань.

— Ти вже великий хлопець, тобі десятия рік. Один хлопець в твої роки вже царем був.

Очі Тьоми широко розкрилися.

— А я коли буду царем? — спитав він, улітаючи думкою в казочні часи Івана Царевича.

— Ти царем не будеш, але як захочеш, можеш помагати цареві. Ось такий хлопець, як ти...

І Тьома почув про Петра Великого, Ломоносова, Пушкіна. Він почув вірні, які мати так методічно і ціло йому відкривувала:

«Сіти рибалка розкладав на березі студеного моря: Хлопчик йому помагав, Хлопче, поклич рибалку! Інші сіти тебе докладають:

Будеш уми лонити, будеш помічник царю».

Перед Тьомою виринав звичом картини: морський бері, загорілі лица рибалок, він сам помагав їм розкладати на березі морі сіти для просушення — і, зітхнувши з надміру почувань, Тьома відволнений викрикує:

— Мамо, я також помагав рибалкам розкладати сіти!

Засниваючи того вечера, Тьома почував себе знов невичайно високо настроєним. В солодких, полесних образах поєднали перед ним і рибалки і сіти і незнакомий хлопець, назначений якогось диннов печаттю і десятилітній різний цар — усе те, огріване свідомістю чогось близького, доступного, ядро переживалося в соннім мозку Тьоми.

«А всетаки я добре зробив, що ударив різника: тепер вже ніхто не посміє взяти мене за рухо!» — майнула остання його думка і Тьома безжурно заснув.

VI.

ТЬОМА ІДЕ ДО ГІМНАЗІЇ

Минув ще один рік. Прийшла гімназія, Тьома складав іспит до першої класи і злив. В навечері першого дня науки Тьома вперше надигнув студентський мушкетер.

Це був щасливий день!

Усі оглядали Тьому і говоривши, що мундірок йому до лица, Тьома випростився на шасний дівр. Інше веселі і щасливі.

Була неділя — серпень; яркі лучі сонця лналися зверху, очі тонули в м'якій синиш чистого неба Акації, обмежуючі стіну кладовниці, немов дрімали в баску веселої дини.

Олія Кайзера, в познім зборі, сидить за обідом перед дверима свого мешкання. Гарний старик, мліфар Кайзер, згорда мірить Тьому очима. Так само шарпінг-лино стрічає його і похолопий на батька старший сні, Зате „Кайзерівна“ вся розпашається в ласкавій, добрій усмішці і її білий, високий очінок ракурз вшавється Тьомі. Маленький Кайзер — молодий вітик, увесь в мегір — також він і переводить свої шасні оченята з очінка матери на мундір Тьоми.

— Вітайте, вітайте, Тьомочка! — говорить „Кайзерівна“. — Ну, ось він, славя Бог, і гімназія... зовсім той вечерал...

Тьома сумнівається, щоб він подавав на генерала.

— Таткові і мамі потіха — продовжує „Кайзерівна“. — Татко здоров?

— Здоров — відповідає Тьома, кладючи у простір і рухити чоботом землю.

— І мамочка здорова? і братів? і сестрички? Ну, славя Бог, що всі здорові.

Тьома почуває, що можна йти даліше і спокійно повисом іде вперед.

При дверях своєї хатки сидить великан Яків, його червоне лице палає, маленькі чорні очі блищать, бої великі ноги гріються до сонця. Крізь відчинене вікно чути шипіт сквороди, на яків смаються зловлена сьогодні камбала¹⁾. Яків кожної педілі ходить на різбу. Шість днів в тижді він переносить патишудові мішки з возів на пароходи, а семого — до обіду аудить рибу, а по обіді любується відпочинком. З ним живе стафунка мати і білий ніхто. Була колись і жінка, але давно втікла і давно вже нічого не чув про неї Яків.

— Якове, я вже записався до гімназії — говорить Тьома, зупинившись перед великаном.

¹⁾ Камбала — широка, плоска морська риба.

— До гімназії? — добродушно відказує Яків і всіма хвостом.

— Це мій мундір.

— Мундір? — повторює Яків і знову сміється.

Настас мовчанка. Яків дивиться на великий палець у своїй ноці, що якось чудно загнувся до сусіда.

— Багато палює? — питає Тьома.

— Палює? — відповідає Яків, пустивши з руки великий палець, що тепер на тісний пристав до сусіда.

— А мені вже не можна більше з тобою ходити — каже Тьома, зітхаючи — я тепер гімназист.

— Гімназист — повторює Яків і знову всіма хвостом.

Тьома йде даліше і веде, де сидять знайомі, зустрілися, щоб себе показати. Але ось побачив Івана Івановича і минає його скороткою. Тьома не любить розговорювати з Іваном Івановичем, коли цей плянй. А Іван Іванович, димсіонований підполковник, товариш по службі батька, завжди плянй. Він сидить на прищі, хитається і обводять кругом мутними очима.

— Стій! — кричить, побачивши Тьому. — Ни по-ліцію!

Дурав! — відповідає, не задержуючись. Тьома.

— Стій! Дяць тебе мухи з комарами!

Іван Іванович бунім то хоче кинути на Тьому. Тьома цукається палікача, а Іван Іванович пересою пикрикує:

— Леви! леви!

Тьома обиджений: він задержав на вулиці, поправив на собі одягу і знова йде повагом даліше.

Ноня Тьому в мундірі перед ватагою шпилькала палецьний подив. Тьома пробується вразіти і розповідає, що чув від других про порядки в гімназії.

— Як хто пустує, а приїде учитель і спитає, хто пустує, а другий скаже, то такий зветься фазеє. Як тільки учитель виїде з класу, такого сечіше учні ведуть у прихожу, накривають мундірами і бють.

Ватага, піднігнущи босі, брудні ноги, сиділа під лавраном і з розширеними ротами слухала. Коли Тьома розповів усе, що знав про гімназію, хтось піддав думку піти над море купитися. Виринуло питання, чи можна йти тепер і Тьомі. Тьома рішив, що як поводитися обережно, то можна. Він приказав ватазі йти подальше, бо тепер ніяково вже йому, гімназистови ходити разом з ними. Тьома йшов передом, а за ним позаду усі ватага, не спускаючи очей зі свого перебраного товариша. Тьома вибирав найкращі вулиці, йшов і тягом озирався. Шелі, забувшись, по старій привычці різнався з ватагою, але згадавши свій мундір, знова виступав наперел. Так дійшли до берега моря.

Ах, яке чудове було море! Усе воно немов золотими кругами мінюлося і сгло на сонці і тихо, ледки чутио вдарило о м'який, шпелонатий беріг. А там на обрію ново вже зовсім спокійно і сине-сине уходило в безкопечну даль. Там, здавалося, було ще гораціна.

Але і тут гарно, коли здохомі грубий мундір і останився в одній сорочці. Тьома оглянувся, де зложити пожежний оди.

— А ось дайте, я подеру — промовив змечеві якийсь високий, худощавий дідок.

Тьома із здивованим привив устугу.

— А ви, добродіє, трохи подальше від тих... м'яцкоє вам — пашує Тьомі на вухо старий дідок, коли Тьома став роздигатися.

„Це правда“ — подумав Тьома і, помертавшись до ватаги, сказав:

— Нам в гімназії не вільно... нам заборонено разом... Ви тут гуляйтеся, а я піду подальше...

Ватага переглянулася між собою, а Тьома а дідом відійшли.

— Ну, ось тут вже можна — промовив дід, коли ватага сховалася поза набережним камінним виступом. Тьома роздигнувся і поліз у воду. Ноня він купався, дід сидів на березі і не міг почудуватися мистецтву Тьомі. А Тьома вигукував:

— Я можу ось як дивно павести під водою — і з розмахом кинувся у воду. — Я і горілиць можу — кричав знова. — Я можу і гандити у воді.

Тьома спускався у воду, підкидав очі і бачив жовті круги.

— А я можу — почав і — так і зашкв а остраху: ні діда ні одені не було на березі. Спершу Тьома нічого не догадувався: йому просто стало ніяково серед змоти і пучелі, які змеченя його огорнули по відході діда і він кинувся на беріг. Він думав, що старий тільки перейшов на інше місце. Але діда ніде не було. Тепер аж Тьома порозумів, що дід його обіграв. Змечтенний, пішов до ватаги, яка вже викупалася і одигнула і розказав їй своє горе. Хві пошукуючи за дідом були даремні. Як далеко оком кинути, окріє було пусто-безлюдно. Дід немов провалився крізь землю.

— А може це нечистий був — піддав хтось гадку и у всіх побігли мурашки по тілі.

— Ходім! — предложив „хоробрый“ Яшка — і живо схопившись, патапує панку на мокре покосся.

— А якже я? — жалісно спитав Тьома.

Була одна розвідка: лишити Тьому на березі і ждати, поки не сповістять про нього дома. Але одному було страшно, а з ватаги ніхто не хотів з ним оставитися. Усіх палила нечистий, усім було ніяково, усі спішилися відійти і Тьома рид-нерад потягнувся за товаришами.

— О-о-о! Голіє хлопцє!

— Голіє хлопцє! Голіє хлопцє! — і товпа міської дітвори, стрибаючи і погукуючи, бігла за Тьомою.

Голіє хлопцє не що дня ходить по вулицях і всі спішная погланути на нього. Тьома йшов і сірко плакав. Майже кожний прохожий розпитував, що сталося. Але Тьома так плакав, що говорити сам не міг: за нього говорили товариші. Це була дуже зворушлива історія. Всі зупинилися і слухали: слухав і Тьома. Коли оповідання доходило до краєї мундіра, Тьома не міг удержати і починав знова плакати.

— А чомуж ви не возьмете повожку? — спитав Тьому якийсь добродіє в золотих окулярах.

„Повожку? — думав Тьома. — Невжеж мало втрати татові й мамі? Невський мундір! Ні, він не возьме повожку!“

Два панки зупинили ватагу і також захотіли дізнатися, що сталося. Вислухавши, один з них спитав Тьому:

— Як наше привіще?

— Ка-ка-ртайчє — відповів, схлипуючи, Тьома.

— Генерала Картайчє? — спитав зачудований панок і, пошукуючи загалочю на свого товариша, промовив згірдливо:

— Угорський герой!“

— Ага! — промовив байдужно другий і оба відійшли, чогось то сміюючи.

Серце Тьомі стиснулося болем від тих незмих, насмішливих патикиє. Він порозумів оди: над його

*) Оповідання „*Дієві діти Тьомі*“ це здебільша автобіографія автора, його отець, генерал Михайловський, брав участь в руському поході проти Мадар 1848 р. і ці своїм швадронює робив Мадар під Германштадтом.

батьком сміються! І йому стало так прикро, що він по-забув, що годині і весь потонув в невеселих думках. Тепер, коли читали його, як називається, Тьома відповів вже перипучо і весіло. Похнюпувшись, він знова глядів якогось обидливого пятаку і підзорно глядів в очі патавчаних:

— Ви син генерала?

— Так — відповів майже пошотом Тьома.

— Відний хлопець! Возміть повоюку!

— Слава Богу! Цей нічого не сказав!

— Генерала Карпанеца? Николая Семеновича?

Тьома стояв ні живий ні мертвий. Це було на ба-зарній площі, а говорив високий, кріпкий, трохи під-питий старик.

— А ось він мене сьогодні ударить? — подумав Тьома.

— Люде добрі! Та позв мій генерал! Як із ним, коли він ще скадроним... Я звідси йому і життям оставив! Ліза! Ліза-а!

Підійшла груба, червонолиця перекунка.

— Віз давай! — заревів старик.

— Який віз?

— Давай віз! Генеральський син! Того генерала, що мені життя... Пам'ятаєш, дурна, говорив тобі стільки разів... Офіцери на війні... Ну, ось звід коня... Ех, дурна!

„Дурна“ привадила собі і з цікавістю стала огля-дати Тьому.

— Ну, так це син його... Давай віз! Сам покажу... З рук на руки передам. Ось що!

— А конуні? Десятк ще остало.

— Хай їх там! Які тут конуні! Давай віз! Ах, ти! Ну, біда! Ах, він проклятий!

Так приговорюючи, розмахуючи руками, то накле-пуючись до Тьомі, то знова відступаючи, ораторству-вав старик, а в той час його донька, сидючи на краю віза, завертала коня.

— Ось яка історія вийшла! — кричав, негавляючи, старик до оточуваних його, — Перший генерал, можна сказати, і ось тобі!.. Цеб ти значить... одно слово! Примо — батько! Строгий!.. А щоб обидити — ні, ні! Тут ось сьогодні смерть твоя, а тут відійшов, відій-шов... і хоч голими руками бери його! І любилась! Ну, примо ось скази: казався і помирай! Сьогодні! Си Богу!

— Очевидно, як прихміром, гарний пансько — піддержав старого робітник а тоїни.

— Цеб то ось який панський: що тобі солдатики належаться, бери, а горівку обримо. Ось який панський! Цей доказ рішуче переконав тоїну.

— Такому панови й послухати можна!

— Заїсна річ, можна!

— Це вже не то що, а пан...

А старик уже сидів на возі і тільки мовчки тинав головою на спочувачі відкрити тоїни. Сидів і Тьома, загорнений в світло, залюбки прислухуючись до слів їм.

— Ти добре знаєш мого батька? — спитав Тьома.

— Ах, ти мій миленький! — говорив старик — батька того я ось як знаю. Я двадцять літ його донь-и донь бачив. Такого чоловіка вже не буде! Він за тебе і душу свою і себе самого й останню сорочку віддасть! Ось він який!

Тьома вже так схвилювався, що не міг здержати слів: сплеск радости, сплеск щастя за батька котилися

по його щоклах. Батька не відставала від Тьомі і туртом ішла поруч із розом.

— Ви тут зі мною? — накинувся на них дід.

— Це мої хлопці, вони зі мною — вступивши за па-таку Тьомі. — Вони живуть в нашій доні.

— Ось як! Товариші, значить? Так щож... гайде на-віз і ви!..

Батька не даючи просити і, живо визарабанившись, розмістився, хто як міг. Винодзіли отісли діти веселим пошотом ще раз переповіли історію дня, але тепер пере-давали уже з гумористичною закрескою. Хот як приби-тий був Тьома і він не міг здержатись і сміявся, коли Яшка показував, як вони втікали від нечестого. Іноді на-чийсь влучний дотеп роздавався загальній здержливій сміх решти компанії.

— Прися! Прися! — говорив старик, за якого сип-ною кончилися хлопці, гей котита в мішку.

І, повернувшись до них, старик доню добувся на-своїм вантажем.

— Вач, які вони!.. Як мухи до меду... Не оставили... І глядячи на дівчорку, докінчили а віром:

— І Господь тебе не оставить.

За тиждець готов був новий мундир.

Коли Тьома позивився уперше в школу, наука вже-була в повнім розгарі.

Тьому привчили до школи вельми торжественно. Приїхав батько і відіраним молодцем. Мати перехре-стива сина ноженським обривком, який і поїхала йому на шия. Тьома поїхування а усіма, немов підіймав ку-дисьто далеко на кілька літ. Серйозні обиди примести а гімназій коника. Мати, стоючи на рундуні, востаніє перехрестива відідажачих: батька і сина. Батько сам віз Тьому, щоб власноручно передати його гімназіально-ному начальству. На колах сидів Єремій, ще білий, як-значило, позивно настроєний. Сам Гірко віз Тьому. В брамі стояв Йосаа і жалісно неміхавши до свого това-рища. Із взаємного двора висипала вся патава дітей, а роз-двинутими ротами проїмаючи свого члена. Тут були всі в компанії: Герасько, Яшка, Коліаза, Тимошко, Нетяпа, Васюка... Крізь піднесені вероти мелякнув на-емний двір, звалюючи усього сміття, зашпани в землю хвизни, на мить замачила стіна кладовища. Здавалося минуло, промайнуло почуття, що все те вже помаду, чок може підірване... Щось здавалося горло Тьомі, але він зирнув на батька і змовчав. По дорозі батько розпо-відав Тьомі про те, що жде його в гімназії, про товари-ства солідарність, як за його часів карали фагасів — накривали мундірами і били.

Тьома слухав згані розкази і почував, що він буде вірним сторожем товариської чести. В його голові рисувалися цілі картини гераських подвигів.

При дверех класи Тьома поїхував востаніє батька і сам один увійшов до класи.

Його серце кріхитку задрожало на вид великої салі, набитої дівчорою. Одні гляділи на нього з цікавістю, другі насміхливо, але повнійбільше рішучо: їх було надто багато, щоб інтересуватися одним Тьомою.

Хвилююч Іван Іванович, високий, чорнявий надза-ригаль, ще зовсім молодий, бентежливий, добрий і кришук:

— Панове, а це місце?

(Далі буде).

